

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету
від 26.08.2021 р., протокол № 01

Історія України

(назва освітнього компоненту)

ПРОГРАМА

обов'язкової навчальної дисципліни

підготовки

бакалавра

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності

061 Журналістика

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми

«Журналістика»

Бердянськ, 2021

Навчальна програма навчальної дисципліни «Історія України» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 061 Журналістика освітньо-професійної програми «Журналістика» .

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Марина АНТОЩАК, доцентка кафедри історії та філософії, кандидатка історичних наук;
Вікторія КОНСТАНТИНОВА, професорка кафедри історії та філософії, докторка історичних наук.

Навчальну програму схвалено на засіданні кафедри історії та філософії 20 серпня 2021 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри

_____

(підпис)

(Ігор ЛИМАН)

Гарант освітньо-професійної
програми

_____

(підпис)

0

© БДПУ, 2021 рік

© Антощак М.М., 2021 рік

© Константинова В. М., 2021 рік

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України» є опанування історичними знаннями, закономірностями історичного розвитку, ознайомлення з новими підходами до історичної освіти в умовах багатокультурного середовища; актуалізація, систематизація та поглиблення історичних знань.

Основними завданнями вивчення дисципліни є

- 1) навчання способам добору матеріалу для аналізу історії на засадах принципу полікультурності, аксіологічності, послідовності;
- 2) набуття знань методів і прийомів ефективного спілкування, вміння створювати позитивний емоційний клімат;
- 3) формування вміння простежувати, діагностувати процес історичного розвитку, побудований на засадах полікультурності;
- 4) використання історичних процесів у сучасному житті.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати**:

- 1) хронологію історичних подій;
- 2) закономірності історичного розвитку;
- 3) причинно-наслідкові зв'язки історичних явищ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**:

- 1) правильно оперувати термінами та поняттями;
- 2) ефективно застосовувати набутті знання у житті;
- 3) мати власну позицію щодо наслідків історичних подій;
- 4) бути патріотом української держави.

1. Основні програмні компетентності і результати навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ЗК 09. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ПРН 09. Оцінювати діяльність колег як носіїв прав і обов'язків членів суспільства, представників громадянського суспільства. ПРН 10. Оцінювати діяльність колег з точки зору зберігання та примноження суспільних і культурних цінностей і досягнень.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС / 90 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1. Історія України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.

Змістовий модуль 1. Українські землі до XIV ст.

Тема 1. Найдавніші землероби та скотарі на території України. Давні слов'яни.

Історія як наука. Періодизація історії України. Історичні джерела. Зародження людської цивілізації на території України. Первісні люди. Духовне життя первісного суспільства. Неолітична революція. Трипільська культура. Перші етнічні утворення на території України. Кочові племена Північного Причорномор'я: киммерійці, скіфи, сармати. Античні міста-держави Північного Причорномор'я. Східні слов'яни на території сучасної України. Венеди, анти, склавини. Племінні союзи слов'ян. Духовне життя слов'ян.

Тема 2. Княжа Русь-Україна.

Теорії походження Київської Русі. Походження та поширення етнонімів «Русь», «Україна». Основні етапи розвитку Київської держави. Реформи князів Ольги, Володимира, Ярослава. Економічний розвиток держави. Прийняття християнства. «Руська правда». Розвиток внутрішньої та зовнішньої торгівлі. Суспільно-політичний лад в державі. Причини та наслідки феодальної роздробленості держави. Культура Київської Русі. Галицько-Волинське князівство. Особливості економічного життя й соціального побуту Галичини та Волині. Данило Галицький. Особливості культурного розвитку Галицько-Волинського князівства. Причини та наслідки загибелі Галицько-Волинської держави.

Змістовий модуль 2. Українські землі у XV – XVIII ст.

Тема 3. Українські землі в складі Литовського князівства, Польщі, Угорщини та інших країн.

Українські землі під владою Великого князівства Литовського. Кревська унія 1385 р. Люблінська унія 1569 р. та утворення єдиної литовсько-польської держави – Річ Посполита. Берестейська унія 1596 р. та утворення уніатської церкви. Особливості розвитку українських земель під владою Речі Посполитої. Розвиток міст та магдебурзьке право. Соціально-економічне положення на українських землях під владою Речі Посполитої.

Тема 4. Україна у XVII – XVIII ст.

Передумови виникнення козацтва. Дике поле. Причини виникнення та формування українського козацтва. Дмитро Байда Вишневецький. Звичаї та побут. Устрій та органи управління Запорозької Січі. Реєстрове козацтво. Причини та перебіг селянсько-козацьких повстань XVI – першої половини XVII ст., їх мета та особливості. Гетьман Петро Конашевич Сагайдачний. Національно-визвольна боротьба українського народу середини XVII ст.: причини, характер, рушійні сили, основні події, наслідки. Внутрішня і зовнішня політика держави Богдана Хмельницького. Українсько-московський договір 1654 р. Руїна: причини, сутність, наслідки. Іван Виговський. Гадяцький договір. Політика Івана Брюховецького, Петра Дорошенка, Івана Самойловича. Наступ Московії на автономні права України. Іван Мазепа. Північна війна та Полтавська битва. Конституція Пилипа Орлика. Ліквідація автономії Гетьманщини та Запорізької Січі. Утворення Слобожанщини. Нова Січ. Кирило Розумовський. Остаточна ліквідація Гетьманщини та Січі.

Модуль 2. Україна у XIX – на початку XX ст.

Змістовий модуль 3. Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій

Тема 5. Інкorporація українських земель до складу Російської та Австрійської імперій.

Включення українських земель до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальний устрій. Особливості соціальної структури Наддніпрянщини. Російсько-турецькі війни та українські землі. Війна з Наполеоном. Економічний розвиток Наддніпрянщини в першій половині XIX ст. Початок національного відродження. Основні напрямки визвольного руху в суспільно-політичному житті. Масонство в Україні. Декабристи і українські землі. Кирило-Мефодіївське братство. Політика російського царизму в Наддніпрянщині. Особливості розвитку західноукраїнських земель в першій половині XIX ст., що перебували під владою Австрійської імперії. Початок національного відродження на західноукраїнських землях. «Руська трійця». Революція 1848-49 рр. Головна руська рада.

Тема 6. Національно-визвольний рух у XIX – на початку XX ст.

Селянська реформа 1861 р. Реформи 60-70 рр. XIX ст. Промисловий переворот. Громади. Хлопомани. Видання Валуєвського циркуляру та Емського указу. Братство тарасівців. Економічне становище на Західноукраїнських землях: розвиток ринкових відносин. Трудова еміграція. Український рух в 60-90 рр.: москвофіли, старорусини, народовці, радикали. Виникнення перших політичних партій. Особливості економічного розвитку Наддніпрянської України на початку XX ст. Монополістичні об'єднання. Політизація національного українського руху. Політичні партії Наддніпрянщини. «Самостійна Україна». Україна напередодні та в роки першої російської революції 1905 – 1907 рр. Реформи П.Столипіна. Національна політика російського царизму в 1907 – 1914 рр. Західноукраїнські землі на початку XX ст. у складі Австро-Угорської імперії. Україна в Першій світовій війні. Українські землі в планах воюючих сторін. Бойові дії. Українські січові стрільці.

Змістовий модуль 4. Українська революція та процеси державотворення

Тема 7. Українська революція.

Українська революція 1917-1918 рр. Причини та передумови. Центральна Рада. М.Грушевський. Чотири універсали. Гетьманат П.Скоропадського. ЗУНР. Директорія УНР. Акт злуки УНР та ЗУНР. С.Петлюра. Н.Махно. Політика радянської влади в Україні у 1919 – 1920 рр. УСРР. «Воєнний комунізм». Завершення національно-демократичної революції.

Тема 8. Моделі української державності 1917-1922 рр.

УНР. ЗУНР. УСРР. УРСР. Україна на тлі утворення СРСР. НЕП. Національна політика в 20-ті рр. Українізація. Становлення адміністративно-командної системи. Індустріалізація. Урбанізація українського населення у роки сталінської індустріалізації. Колективізація та Голодомор 1932-1933 рр. Сталінські репресії 30-х рр. Розстріляне відродження. Становлення української радянської культури у 20-30 роках.

Модуль 3. Новітня історія України

Змістовий модуль 5. Україна у складі СРСР

Тема 9. Українська РСР у 20-50-ті роки XX ст.

Конституція 1937 р. Західноукраїнські землі у складі іноземних держав. Карпатська Україна та її окупація угорськими військами. Пакт Молотова-Ріббентропа. Приєднання Західної України до УСРР у складі СРСР. План «Барбаросса». Наступ нацистських військ у 1941-1942 рр. Поділ українських земель Німеччиною та її союзниками. План «Ост» та його реалізація. Комуністичний Рух опору. Діяльність ОУН і УПА. Голокост та етнічні чистки на українських землях. Проблема колаборації. Наступ радянських військ у 1942-1944 роках. Визволення українських земель. Депортація кримських татар та інших народів. Баланс втрат населення та економіки в роки II світової війни.

Тема 10. Українська РСР у 60-80-х рр. XX ст.

Повоєнна відбудова. Десталінізація. Приєднання Криму до УРСР. Україна в роки «застою». Дисидентський рух. Конституція 1978 р. Перебудова і Україна. Гласність. Виникнення Народного Руху. Становлення багатопартійності. Аварія на ЧАЕС.

Декларація про державний суверенітет. Спроба державного перевороту в серпні 1991 р. Розпад СРСР.

Змістовий модуль 6. Новітня історія сучасної України

Тема 11. Державотворчі процеси в Україні в 1991-2000-х рр.

Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 р. та вибори Президента України. Міжнародне визнання Української держави. Остаточний демонтаж СРСР. Угода про Співдружність незалежних держав (СНД). Закон «Про громадянство України». Затвердження державної символіки. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту, Національної гвардії, Служби безпеки, Митної служби. Запровадження національної грошової одиниці та інших інститутів державності. «Декларація прав національностей України». Кримська автономія. Вибори до Верховної Ради та Президента України (1994 р.). Вибірчі перегони 1998–1999 рр. «Реформи заради добробуту» прем'єр-міністра Віктора Ющенка. Початок економічної стабілізації. Політична криза 2000–2001 рр. «Касетний скандал». «Україна без Кучми». Парламентські вибори 2002 р. Українська Помаранчева революція, її причини, соціальна база. Вибори Президента України 2010 р. Їх результати та наслідки.

Тема 12. Україна в сучасну добу.

Події кінця 2013-початку 2014 рр: основні проблеми та перспективи. Революція Гідності. Вибори 2014 р. Досягнення та протиріччя. Події на Сході держави. Україна у міжнародній політиці. Реформи в державі. Україна на сучасному етапі.

3. Рекомендована література

Основна

1. Бойко О. Яневський Д. 30 років незалежності України: у 2-х томах. Том 1. До 18 серпня 1991 року. – Київ, Фоліо, 2021. – 448 с.
2. Бойко О. Яневський Д. 30 років незалежності України: у 2-х томах. Том 2. Від 18 серпня 1991 р. до 31 грудня 1991 року. – Київ, Фоліо, 2021. – 432 с.
3. Гарін А., Кігіцар І., Кондратенко О. Історія України. – Київ, вид-во Центр навчальної літератури, 2017. – 240 с.
4. Грицак Я. Подолати минуле. Глобальна історія України. – Київ, Портал, 2021. – 432 с.
5. Качкан В., Левандовський В., Величко О. Історія України. – Київ: Медицина, 2018. – 360 с.
6. Костів К. Книги буття українського народу. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2020 – 190 с.
7. Лаврецький Р. Історія України XIX-XXI століть. – Вид-во Знання, 2017– 375 с.
8. Наш Г. Історія українського народу. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2021. – 250 с.
9. Турченко Ф, Турченко Г. Каганов Ю. Історія України (1914–1945). – Вид-во Гельветика, 2021. – 368 с.

Додаткова

1. Бажан О., Мишик Ю. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. – Вид-во Кліо, 2020. -288 с.
2. Белебега І. Національна Україна. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 384 с.
3. Боряк Г., Таїрова-Яковлева Т. Самійло Величко. «Літопис». – Київ, вид-во Кліо, 2020. – 1016 с.

4. Білінський В. Україна-Русь. Книга перша. Споконвічна земля. – Вид-во Богдан, 2015. – 384 с.
5. Білінський В. Україна-Русь. Книга друга. Князі галицькі-острозькі. – Вид-во Богдан, 2016. – 376 с.
6. Білінський В. Україна-Русь. Книга третя. Українська звитяга. – Вид-во Богдан, 2016. – 408 с.
7. Галамай С. Боротьба за визволення України 1929-1989. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2020. – 342 с.
8. Дзира Я. Літопис Самовидця. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 208 с.
9. Зеркаль С. Руїна козацько-селянської України в 1648-1764-1802 роках. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 248 с.
10. Ільєнко І. В пазурах у двоглавого. Українство під царським гнітом (1654-1917). – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 256 с.
11. Ільєнко І. У жорнах репресій. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2021. – 400 с.
12. Історія Української Держави. Гетьманат Ранньомодерної доби. Під редакцією Валерій Смолій. – Видавництво Арій, 2018. – 720 с.
13. Історія України, написана у V ст. до нашої ери Геродотом. – Видавництво: ФОП Стебеляк, 2019. – 144 с.
14. Касименко О. Російсько-українські взаємовідносини 1648 - початку 1651 р.. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 432 с.
15. Касьянов Г. Незгодні. Українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х років. - Вид-во Кліо Мова, 2019. – 272 с.
16. Кісь О. Українки в ГУЛАГУ: вижити значить перемогти: монографія. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2017. – 288 с., бібл., іл.
17. Коваль Р. Жінки у визвольній війні. Історії, біографії, спогади. 1917-1930 рр. – вид-во Марко Мельник, 2020. – 432 с.
18. Коваль Р. Донбас. Радість і біль 2014-2020. – вид-во Марко Мельник, 2020. – 184 с.
19. Кралюк П. Острозький культурний центр та становлення Києво-Могилянської академії. – Вид-во КНТ, 2017. – 240 с.
20. Кралюк П. Історія України «без брому». Розвиток державності на українських землях. – Вид-во Фоліо 2020. – 432 с.
21. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 86 с.
22. Наш Г. Історія українського народу
23. Недак В. Україна - Козацька Держава. – Видавництво Еліт Бук, 2016. – 1216 с.
24. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. – Київ: Центр навчальної літератури, 2018. – 142 с.
25. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. – Видавництво: Клуб Сімейного Дозвілля. – 512 с.
26. Полонська-Василенко Н. Історія України (у 2-х томах). – Київ: Либідь, 2017. – 1280 с.
27. Прокоп М. Україна і українська політика Москви. – Вид-во Ярославів Вал, 2020. – 216 с.

28. Роман Шухевич у громадсько-політичному житті Західної України 1920-1939 рр. Спогади, документи, світлина. Укладач Андрій Сова. – Вид-во Априорі, 2019. – 816 с.
29. Сорока Ю. 100 важливих подій історії України. – Вид-во Фоліо, 2019. – 208 с.
30. Стецько Я. 30 червня 1941. Проголошення відновлення державності України. – Вид-во Посвіт, 2019. – 484 с.
31. Чорний Г. Хто ми є, українці? – Вид-во Ярославів Вал, 2020 – 224 с.
32. Чухліб Т. Українське козацтво. Золоті сторінки історії. – Київ: Кристал Бук, 2015. – 398 с.
33. Чухліб Т. Ідеальна держава в Україні ? Козацький проект 1710 року. – Київ: Києво-Могилянська академія, 2017. – 103 с.
34. Чухліб Т., Бачинська О. Козацька Україна. Після зруйнування Запорозької Січі (1775-1905). – Вид-во Арій, 2021). – 352 с.
35. Шерер Жан-Бенуа Літопис України або Історія козаків-запорожців та козаків України. – Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. – 302 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ. URL: www.bdpu.org/library (дата звернення 10.08.2020)
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 10.08.2020)
3. URL: <http://www.history.org.ua/>
4. URL: <http://www.history.org.ua/?litera&askAbout=journal>
5. URL: <http://www.encyclopedia.com/>
6. URL: <http://www.historians.in.ua/>

4. Методи навчання

Лекції, семінарські заняття, самостійна підготовка, екскурсії до музеїв, підготовка розгорнутих повідомлень, виконання невеликих досліджень.

- 1) За джерелами передачі й характером сприйняття інформації: словесні (пояснення, розповідь, лекція, бесіда), наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження), практичні (вправи, практичні роботи, дослідні роботи).
- 2) За основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання: методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок.
- 3) За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу.
- 4) Методи стимулювання навчальної діяльності: метод навчальної дискусії; метод опори на життєвий досвід здобувачів.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

6. Система оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (дуже добре)
65-77			C (добре)
58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (достатньо)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)